

Performanță profesională și etică

În România, psihologia aplicată are o istorie care nu poate fi neglijată, adesea contribuțiile psihologilor practicieni fiind apreciate nu numai în țară ci și peste hotare. Putem aminti aici pe Florian Ștefănescu Goangă, un precursor al psihologiei ingineresti, Nicolae Mărgineanu, care a adus și aplicat în România orientarea americană din psihologia muncii, Gheorghe Zapan, preocupat de problemele de evaluare originale, Vasile Pavelcu, un vizionar și atent diagnostician al evoluției psihologiei, Constantin Botez, un inițiator și cercetător eficient în domeniul conducerii și industriei electronice, Alexandru Roșca, susținător al probității științifice și ținutei etice a intervențiilor psihologice, Valeriu Ceaușu, reorganizatorul laboratorului de psihologie al aviației și mulți alții care nu trebuie uitați deoarece au pus bazele unei psihologii științifice fiind considerați inițiatori ai unor noi direcții aplicative în psihologie.

În luna mai a acestui an s-au desfășurat, la Constanța, lucrările celei de-a cincea Conferințe Naționale de Psihologia Muncii și Organizațională "Al. Roșca", conferință organizată în colaborare cu Universitatea "Andrei Șaguna". Fiecare dintre conferințele organizate de "Asociația de Psihologie Industrială și Organizațională" (APIO) a avut o tematică și un motto. Astfel, ne-am ocupat de pericolul diletantismului în psihologia aplicată, de problema importantă a performanței prestațiilor psihologice ș.a. Rezultatul a fost că multe companii, adaugăm aici și organizațiile militare, au conștientizat importanța intervențiilor psihologice și rolul psihologului într-o organizație. Ceea ce este îmbucurător e faptul că a crescut numărul locurilor de muncă pentru psihologi și s-au diversificat intervențiile acestora. Desigur, au rămas încă multe lucruri de îndreptat mai ales pe linia abordărilor științifice a problemelor de psihologie aplicată. Aici, un rol major îl are Asociația Psihologilor din România care printr-o colaborare cu Ministerul Muncii și-a format un colectiv de atestare a psihologilor implicați în evaluarea psihologică a personalului ce activează în locuri de muncă cu risc ridicat de accidentare (primul examen de atestare al acestor psihologi a avut loc de curând). Psihologia muncii, industrială și organizațională aduce o contribuție însemnată la dezvoltarea unor strategii de structurare optimă a organizațiilor. Un psiholog care activează în acest domeniu sprijină managementul unei organizații, dezvoltarea forței de muncă și optimizarea climatului general de muncă. El își aduce aportul la succesul organizației prin derularea unor activități de creștere a performanțelor sale și îmbunătățire a calității vieții muncitorilor. Dar, pentru a fi capabil să presteze toate aceste activități, el însuși trebuie să fie performant. Firește, o responsabilitate majoră revine în acest context instituțiilor de învățământ superior care trebuie să acorde o mai mare atenție procesului de formare a tinerilor psihologi prin dezvoltarea unei curricule adaptate cerințelor economice și manageriale actuale și prin formarea unor cunoștințe și deprinderi profesionale eficiente. La acest proces formativ contribuie și eforturile de publicare ale unor reviste de profil de către universități și amintesc Revista de Psihologie Organizațională (Universitatea București) și Revista de Psihologie Aplicată (Universitatea de Vest din Timișoara). Cu această ocazie, ne bucurăm să lansăm cel de-al doilea număr al Revistei de Psihologie a Resurselor Umane editată de Asociația de Psihologie Industrială și Organizațională. Dintre publicațiile recente dorim în mod special să menționăm apariția volumului "Psihologia luptătorului. Teoretic și aplicativ în psihologia militară", în Editura Militară, Colecția "Spirit Militar Modern". Volumul conține comunicările

susținute în secțiunea de Psihologie Militară a celei de a treia Conferințe APIO.

Virtual, fiecare profesiune are implicit sau explicit un cod etic. Psihologia nu face excepție de la această regulă. Asociația Psihologilor din România are un astfel de cod, dar despre care puțini își mai amintesc. În permanență, în preocupările noastre, subiectul preferat a fost "performanța". Ea trebuie însă să fie legată de problemele etice ale intervențiilor psihologice. Să nu uităm faptul că psihologii operează în primul rând cu oameni, or, poziția psihologului în acest binom este aceea de evaluator și consilier. Implicarea psihologilor în acțiuni care contravin drepturilor omului, este o eroare cu implicații juridice grave. Codul etic trebuie să fie onorat de către toți psihologii. El are, printre multe mențiuni și pe una fundamentală, aceea de a proteja profesia de psiholog și de a evita posibilitatea de practicare a acestei profesii de către persoane necalificate în acest domeniu al științei. Din nefericire, în țara noastră, au "răsărit", în ultimul timp o serie de psihologi de ocazie, așa-zisi specialiști în resurse umane care, uneori pentru mulți bani, se angajează în activități ce sfidează drepturile omului și care, în ultimă instanță pun sub semnul întrebării activitatea psihologilor. Astfel, au devenit foarte activi astrologii (unele societăți de televiziune le acordă chiar un spațiu care adesea frizează cu bunul simț), parapsihologii, specialiști în bioritmuri ș.a. pe care nu o dată i-am găsiți aciuaiți în companii ca și consultanți manageriali. Pe aceștia, scria la timpul său psihologul american Pintner, nu putem să-i anihilăm prin discursuri ci cu instrumente și fapte demonstrate științific. Unul din obiectivele întâlnirilor noastre periodice este tocmai acela de a promova o psihologie științifică. În anii '80, psihologii London și Bray discutau despre trei tipuri de responsabilități sau obligații ale psihologilor: (1) Documentarea continuă cu ultimele noutăți din domeniul psihologiei; (2) Obligații față de oamenii muncii, deci cei cu care lucrează; (3) Responsabilități legate de onestitatea față de beneficiarii acțiunilor de intervenție psihologică. Codul etic al APA (American Psychological Association) publicat în 2002 formulează cinci principii cu standardele etice aferente: (1) Binefacere și bună intenție; (2) Fidelitate și responsabilitate; (3) Integritate; (4) Justiție; (5) Respect pentru drepturile și demnitatea oamenilor. Cele 10 standarde etice care completează codul etic tratează teme cum ar fi: rezolvarea problemelor etice, conținutul competenței profesionale, problema complexă a relațiilor psiholog subiect/client, confidențialitatea intervențiilor psihologice, problema reclamei și publicității, evidențele financiare și bazele de date, pregătirea profesională, cercetarea și cerințele față de publicarea datelor, evaluarea prin intermediul diferitelor instrumente și particularitățile activității de terapie. Plecând de la aceste principii și standarde generale, Societatea de Psihologie Industrială și Organizațională le-a particularizat, adaptându-le la specificul propriu. Am amintit acest demers al APA-ului deoarece intenția noastră este ca până la proxima Conferință Națională a Asociației noastre să redactăm propriile noastre principii și standarde etice.

Horia D. Pitaru